

УДК 657.6

Панчук І.П.

Національний університет водного господарства та природокористування

АНАЛІТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО МОНІТОРИНГУ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розкрито роль фінансово-управлінського аналізу у процесі фінансово-економічного моніторингу фінансової діяльності. Побудовано модель фінансово-економічного моніторингу та охарактеризовано взаємозв'язок фінансово-управлінського аналізу з іншими елементами. Рекомендовано аналітичні інструменти за показниками оцінки результативності фінансової діяльності.

Ключові слова: фінансово-економічний моніторинг, фінансово-управлінський аналіз, аналітичні інструменти.

Panchuk I.

ANALYTICAL INSTRUMENTS OF FINANCIAL AND ECONOMIC MONITORING FINANCIAL ACTIVITIES OF THE ENTERPRISE

The article deals with the economic substance of monitoring and given the need for financial and economic monitoring financial activities. Components of financial-economic monitoring of the financial activity is presented in the article. The article deals with the role of financial and management analysis in the financial-economic monitoring financial activities. The model of financial-economic monitoring are constructed and provided characterization the relationship of financial and management analysis with other elements of the financial-economic monitoring. Recommended to use analytical instruments for performance evaluation of the impact of financial activities. Also, recommended to use modern techniques and methods of analysis, namely, methods and models of economic-mathematical modeling.

Keywords: financial and economic monitoring, financial and management analysis, analytical instruments.

Панчук И.П.

АНАЛИТИЧЕСКИЙ ИНСТРУМЕНТАРИЙ ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО МОНИТОРИНГА ФИНАНСОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье раскрыта роль финансово-управленческого анализа в процессе финансово-экономического мониторинга финансовой деятельности. Построена

модель фінансово-економічного моніторингу і охарактеризовано взаємозв'язок фінансово-управленческого аналізу з іншими елементами. Рекомендовано аналітичні інструменти по показателям оцінки результативності фінансової діяльності.

Ключевые слова: фінансово-економічний моніторинг, фінансово-управленческий аналіз, аналітичні інструменти.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Моніторинг визначається об'єктною областю проведення, яка безпосередньо формує його структуру. Коли об'єктом моніторингу виступає фінансова діяльність, саме фінансово-економічному моніторингу відведено особливу роль у управлінні.

У сучасних умовах господарювання, де мінливість зовнішнього середовища створює невизначені фактори, що часто негативно позначаються на фінансовій діяльності, ефективність управлінських рішень залежать саме від результатів аналізу. Аналіз виступає джерелом інформації в обґрунтуванні та складанні можливих прогнозів та комплексом заходів щодо оцінки результатів, що підтверджує необхідність його використання у процесі фінансово-економічного моніторингу фінансової діяльності.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Зміст та значення аналізу на підприємстві досліджували М.Г. Чумаченко, В.Г. Савицька, Б.М. Литвин, М.В. Стельмах, Т.М. Тігова, Т.Б. Процюк, Л.С. Селіверстова, М.А. Боллох, М.І. Горбатюк, В.З. Бурчевський та інші науковці, які також у своїх працях наводять ряд методів для проведення аналізу.

Для глибокого вивчення явищ та предметів результатів аналізу може бути не достатньо, адже його ефективність проявляється у поєднанні з процесами планування та контролю, які варто виділити елементами фінансово-економічного моніторингу.

Цілі статті. Ціллю статті є визначення інструментів аналізу, що використовуються при управлінні фінансовою діяльністю у процесі фінансово-економічного моніторингу.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

У економіці моніторинг зазвичай пов'язують з процесом контролю, проте Г.О. Швиданенко, А.І. Дмитренко, О.І. Олексюк розглядають його як процес розпізнавання й визначення негативних (кризових) явищ у

діяльності підприємства на основі помітності локальних змін, установлених залежностей, а також особливо помітних явищ поточної підприємницької діяльності [5, с. 6].

Процес розпізнавання явищ підтверджує необхідність використання аналізу у процесі моніторингу, виявлення локальних змін передбачає наявність фінансового плану і порівняння отриманих результатів з ним. Жодна вказана операція не матиме ефективності, якщо не перебуватиме під контролем менеджерів. Отже, виходячи із об'єктної області фінансово-економічного моніторингу його елементами можна рекомендувати: фінансове планування, фінансово-управлінський аналіз та операційний аудит як вищу форму контролю.

Взаємодія елементів фінансово-економічного моніторингу передбачає побудову моделі управління фінансовою діяльністю (рис. 1), де особливо роль відведено фінансово-управлінському аналізу.

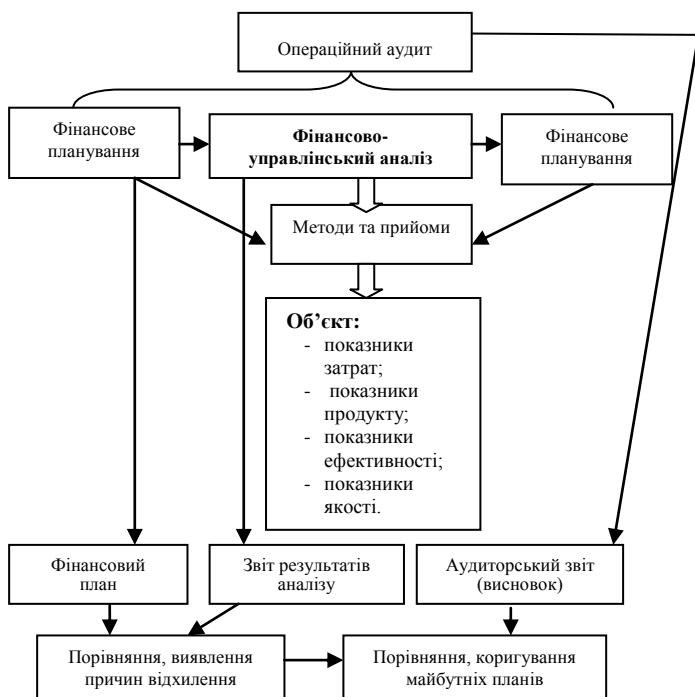

Рис. 1. Модель фінансово-економічного моніторингу фінансової діяльності

Джерело: побудовано автором самостійно

Між фінансовим планування та фінансово-управлінським аналізом існує тісних взаємозв'язок, а саме:

- 1) фінансове планування виступає результатом аналізу, коли на його основі складаються можливі плани і прогнози;
- 2) фінансове планування передує аналізу, для порівняння його результатів із попередньо складеними планами і прогнозами.

За результатами попередніх досліджень у процесі фінансово-управлінського аналізу було обґрунтовано [4, с. 186] необхідність проведення оцінки результативності фінансової діяльності за показниками затрат, продукту, ефективності та якості (результату), що є індикаторами виконання бюджетних програм [1; 3].

Якість проведеної оцінки у фінансово-управлінському аналізі залежить від правильно підібраних аналітичних інструментів відповідно до об'єкту. Такими інструментами виступатимуть його методи та прийоми. Для досягнення поставлених завдань фінансово-управлінського аналізу у процесі трансформаційних змін, слід поєднувати різні методи одночасно. У таблиці 1 наведено приклади гармонізації інструментів аналізу фінансової діяльності за показниками результативності.

Таблиця 1

Рекомендовані аналітичні інструменти для оцінки результативності фінансової діяльності підприємства

№ п/п	Показники	Методи та прийоми аналізу
1.	<i>Показники затрат</i>	
1.1.	Показники аналізу власних та позикових ресурсів	Коефіцієнтів, ряди динаміки, табличний та графічний методи
1.2.	Показники динаміки та структури витрат	Коефіцієнтів, ряди динаміки, табличний та графічний методи
2.	<i>Показник продукту</i>	Коефіцієнтів, статистичні та евристичні методи
3.	<i>Показники ефективності</i>	
3.1.	Показники аналізу прибутковості корпоративних прав	Метод коефіцієнтів, методи елімінування
3.2.	Показники аналізу кредитних ресурсів	Метод коефіцієнтів, методи елімінування
4.	<i>Показники якості</i>	
4.1.	Фінансовий результат фінансової діяльності, чистий грошовий потік фінансової діяльності	Статистичні методи та прийоми

Продовження табл. 1

4.2.	Частка результатів фінансової діяльності у загальних фінансових результатах підприємства	Статистичні методи та прийоми, методи коефіцієнтів та елімінування
------	--	--

Джерело: побудовано автором самостійно

Різноманітність показників оцінки результатів фінансової діяльності потребує необхідність використання економіко-математичних моделей, які підвищують якість отриманих результатів у порівнянні із стандартними аналітичними інструментами. Широкий перелік економіко-математичних методів дозволяє розробити різні підходи у аналізі та прогнозуванні поведінки економічних об'єктів, процесів, з метою подальшої розробки відповідної моделі. При аналізі фінансової діяльності існує можливість використання понад восьми моделей, приклади яких наведено у таблиці 2.

Лінійні та нелінійні оптимізаційні моделі оптимальні при короткостроковому плануванні фінансової діяльності, адже не враховуючи фактори зовнішнього середовища, унеможливають процеси стратегічного планування. Фактори макросередовища, навпаки враховуються у динамічному моделюванні, який «дозволяє швидко знаходити оптимальне рішення у випадку, коли ситуація, що вивчається, має велику кількість варіантів поведінки, які дають різні результати і серед них треба вибрати найкращий», - зазначає О.Т. Івашук [2, с. 212].

Таблиця 2

Характеристика результатів моделювання фінансової діяльності

Вид моделі	Можливість стратегічного планування	Розв'язок	Врахування зміни процесів макросередовища
Моделі математичного програмування			
Моделі лінійного програмування	+	Скінченний, розв'язок граничний	-
Нелінійні оптимізаційні моделі	+	Скінченний, розв'язку не існує, розв'язком виступає допустима область	-
Моделі динамічного програмування	+	Вибір найоптимальнішого варіанту розв'язку серед множини варіантів	+

Продовження табл. 2

Моделі теорії ігор	+	Множина ситуацій або ситуація, що є оптимальною	+
Економетричні моделі			
Моделі парної лінійної регресії	+	Скінченний	-
Багатофакторні лінійні моделі	+	Скінченний	-
Прикладні економетричні моделі	+	Скінченний, розв'язок граничний	-
Імітаційні моделі			
Імітаційне моделювання	+	Скінченний, розв'язок граничний	+

Джерело: побудовано автором самостійно

У моделюванні динамічного програмування постановка та розв'язок задач розбивається на послідовні етапи, де оптимальний варіант розв'язку, серед усіх можливих, задає цільову функцію. Врахування змін кожного етапу програмування, можливість керування процесом управління та оцінка при цьому його якості, дозволяють використовувати моделі динамічного програмування у фінансово-управлінському аналізі фінансової діяльності.

Ми неодноразово наголошували, що фінансова діяльності часто перебуває під впливом неконтрольованих підприємством факторів. В результаті їх впливу виникають конфліктні ситуації, при розв'язанні яких у економіко-математичному моделюванні використовують теорію ігор. Такі моделі намагаються визначити характер поведінки в стратегічних ситуаціях (що є позитивним у процесі фінансово-управлінського аналізу та прогнозуванні) з використанням математичних методів – теорії ймовірностей, функціонального та класичного аналізів, інших.

Процес прогнозування показників фінансової діяльності на довгострокову перспективу, можливий за використання економетричних методів та моделей, найпопулярнішими серед яких виступають парні та багатофакторні моделі. Зазначені вище економетричні моделі враховують вибірку лише минулих показників, а складені на їх основі прогнози справджуються у випадку стабільно розвиваючої економіки. Така ситуація практично є неможливою, тому не рекомендуємо за основу обирати результати такого моделювання. Теж саме стосується математичних моделей.

На зміну аналітичним моделям прийшов новий науковий напрям дослідження складних економічних процесів, що враховуватиме випадкові фактори макросередовища у керуванні фінансовою діяльністю. На появу такого напрямку вплинув розвиток постіндустріального суспільства та автоматизація складних економічних процесів. Цим напрямком виступає імітаційне моделювання, що базується на використанні прикладних пакетів, найпопулярнішим серед яких для операційної системи Windows є GPSSW (General Purpose System Simulation World).

Результатом імітаційного моделювання виступає модель із скінченим граничним розв'язком, використання якої в цілях аналізу, проектування та оцінки, дозволяє її рекомендувати як інструмент аналізу в управлінні фінансовою діяльністю.

Висновки. Ефективність управління фінансовою діяльністю залежить від правильно обраних аналітичних інструментів у процесі фінансово-економічного моніторингу.

Найпопулярнішими інструментами фінансово-управлінського аналізу є статистичні, порівняльні, елімінування, евристичні та методи коефіцієнтів. Отримані результати аналізу з використанням такого аналітичного інструментарію, часто містить похибки в умовах складних нестабільних економічних процесів. Для цього на практиці варто використовувати інструменти імітаційного моделювання, за якими менеджери можуть отримати достатньо стійку статистику у процесі фінансово-економічного моніторингу фінансової діяльності.

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010, № 2456-VI. [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 50-51. - 572 с. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Економіко-математичне моделювання: Навчальний посібник / За ред. О. Т. Івашука. – Тернопіль: ТНЕУ «Економічна думка», 2008. – 704 с.
3. Наказ Міністерства Фінансів України «Про результативні показники бюджетної програми» від 27.10.2009, № 1252: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=232505&cat_id=232502
4. Панчук І.П. Показники результативності фінансової діяльності промислових підприємств / І.П. Панчук // Управління економічними процесами на макро- і макрорівні: проблеми та перспективи вирішення: матеріали Міжнарод. наук.- практ. Інтернет-конференції молодих вчених, 10-12 квітня 2014 р. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – С. 185-187.
5. Швиданенко Г.О. Бізнес – діагностика підприємства: навч. посібник / Г.О. Швиданенко, А.І. Дмитренко, О.І. Олексюк. – К.: КНЕУ, 2008. – 344 с.